



Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei d'Arqueologia i Paleontologia
Biblioteca del Patrimoni Cultural

4582

Consolidació arqueològica Castell de Sant Joan

Antoni Rojas Rabaneda



Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>.

ÍNDEX.

1. Fitxa tècnica del jaciment.....	p.3
2. Introducció.....	p.5
3. Situació geogràfica.....	p.6
4. Història de la investigació.....	p.10
5. Objectius i Mètode.....	p.12
6. Actuació.....	p.14
7. Bibliografia.....	p.15
8. Planimetria.....	p.19
9. Fotografia.....	p.20
10. Index de fotografies.....	p.23

1. FITXA TÈCNICA DEL JACIMENT

Nom: Castell de Sant Joan

Municipi: Lloret de Mar

Comarca: La Selva

Accés: Fàcil, per carretera asfaltada des del centre de Lloret.

Latitud Nord: 41° 54'47''

Latitud Est: 3° 12'19''

Altitud: 165-175 m. s.n.m.

Tipus de jaciment: Assentament medieval.

Cronologia: ss. XI-XVIII

Estat de conservació: Bo.

Actuacions realitzades: Intervencions entre els anys 1965 i 1968.
Campanyes 2000-2001.

2. INTRODUCCIÓ

2. INTRODUCCIÓ

L'actuació de consolidació de les estructures excavades al castell de Sant Joan s'enmarcava dins del projecte d'adequació del jaciment després de les campanyes d'excavació arqueològica que s'han efectuat al jaciment. Els treballs van tenir lloc en dues fases realitzades entre juliol i setembre del 2001. Els treballs han estat dirigits per l'arqueòleg Antoni Rojas amb un grup de quatre persones.

La majoria d'estructures es trobaven en un lamentable estat de conservació, sobretot aquelles construïdes amb fang i blocs de pedra. Els efectes meteorològics, el pas incontrolat de turistes solen ser els principals motors de la degradació d'aquest tipus d'estructura arqueològica. En aquest cas concret, arrels de considerable mida havien penetrat per dins dels murs, enderrocant-los en alguns dels seus trams. La gran quantitat de terra que presentaven algunes estructures, dificultava detectar l'estat de conservació de la majoria d'ells.

Les estructures consolidades s'han numerat de l'1 al 22 en el plànol que s'ha introduït en la present memòria corresponent a la planta de les restes arqueològiques del Castell de Sant Joan. Així, es facilita la identificació de les estructures per una millor comprensió dels treballs realitzats.

3. SITUACIÓ GEOGRÀFICA

El castell es troba situat al capdamunt d'un esperó rocallós abocat al mar que es dreça al sud-oest del nucli de Lloret de Mar i que separa les platges de Lloret i Fenals. Ocupa actualment un espai triangular d'una quatre-cents metres quadrats de superfície, delimitat a migdia per un penyasegat que s'aboca al mar, al nord per un carrer obert l'any 1964 i a llevant per la muralla original de la fortificació, on s'hi obre l'entrada principal. L'obertura del carrer esmentat va suposar la destrucció total d'un bon sector del castell, i n'han restat alguns vestigis a l'altra banda del carrer, en un espai accidentat i emboscat, escanyat pel propi carrer i per un xalet de construcció moderna.

2. INTRODUCCIÓ

L'actuació de consolidació de les estructures excavades al castell de Sant Joan s'enmarcava dins del projecte d'adequació del jaciment després de les campanyes d'excavació arqueològica que s'han efectuat al jaciment. Els treballs van tenir lloc en dues fases realitzades entre juliol i setembre del 2001. Els treballs han estat dirigits per l'arqueòleg Antoni Rojas amb un grup de quatre persones.

La majoria d'estructures es trobaven en un lamentable estat de conservació, sobretot aquelles construïdes amb fang i blocs de pedra. Els efectes meteorològics, el pas incontrolat de turistes solen ser els principals motors de la degradació d'aquest tipus d'estructura arqueològica. En aquest cas concret, arrels de considerable mida havien penetrat per dins dels murs, enderrocant-los en alguns dels seus trams. La gran quantitat de terra que presentaven algunes estructures, dificultava detectar l'estat de conservació de la majoria d'ells.

Les estructures consolidades s'han numerat de l'1 al 22 en el plànol que s'ha introduït en la present memòria corresponent a la planta de les restes arqueològiques del Castell de Sant Joan. Així, es facilita la identificació de les estructures per una millor comprensió dels treballs realitzats.

3. SITUACIÓ GEOGRÀFICA

El castell es troba situat al capdamunt d'un esperó rocallós abocat al mar que es dreça al sud-oest del nucli de Lloret de Mar i que separa les platges de Lloret i Fenals. Ocupa actualment un espai triangular d'una quatre-cents metres quadrats de superfície, delimitat a migdia per un penyasegat que s'aboca al mar, al nord per un carrer obert l'any 1964 i a llevant per la muralla original de la fortificació, on s'hi obre l'entrada principal. L'obertura del carrer esmentat va suposar la destrucció total d'un bon sector del castell, i n'han restat alguns vestigis a l'altra banda del carrer, en un espai accidentat i emboscat, escanyat pel propi carrer i per un xalet de construcció moderna.

4. HISTÒRIA DE LA INVESTIGACIÓ

Entre els anys 1965 i 1968 es portaren a terme unes excavacions dirigides per Armand de Fluvià. Aquests treballs s'aturaren i des d'aleshores fins a l'any 2000 tan sols s'hi efectuà una petita campanya, centrada a l'altra banda del carrer, entre els anys 1983 i 1984, que es limità a una neteja de les restes visibles i a la seva documentació fotogràfica. Durant els anys 2000 i 2001 es van realitzar dues campanyes d'excavacions arqueològiques que van suposar l'excavació completa del jaciment.

5. OBJECTIUS I MÈTODE.

Els treballs de consolidació efectuats al Castell de Sant Joan s'ha efectuat a partir de l'observació de les característiques pròpies de les estructures tenint en compte els següents criteris.

- Anàlisi de l'estat de conservació de les estructures.
- Composició constructiva de les estructures. Parets de blocs de pedra de la terra unides amb fang.
- Tècnica adequada de consolidació.

L'actuació de consolidació al castell de Sant Joan partia de diverses consideracions sobre la conservació de les estructures. Per una banda calia actuar de manera que les estructures adquirissin consistència per frenar la seva destrucció. Era necessari reforçar les estructures, sense aixecar paret i conservant l'aparença que tenien un cop posades al descobert. Es volia evitar fer parets rectes i noves que li restessin l'aspecte de construcció antiga.

El primer pas previ a l'inici de l'actuació va consistir en fotografiar cadascun dels murs per tenir documentat el seu estat de conservació. A banda de la

4. HISTÒRIA DE LA INVESTIGACIÓ

Entre els anys 1965 i 1968 es portaren a terme unes excavacions dirigides per Armand de Fluvià. Aquests treballs s'aturaren i des d'aleshores fins a l'any 2000 tan sols s'hi efectuà una petita campanya, centrada a l'altra banda del carrer, entre els anys 1983 i 1984, que es limità a una neteja de les restes visibles i a la seva documentació fotogràfica. Durant els anys 2000 i 2001 es van realitzar dues campanyes d'excavacions arqueològiques que van suposar l'excavació completa del jaciment.

5. OBJECTIUS I MÈTODE.

Els treballs de consolidació efectuats al Castell de Sant Joan s'ha efectuat a partir de l'observació de les característiques pròpies de les estructures tenint en compte els següents criteris.

- Anàlisi de l'estat de conservació de les estructures.
- Composició constructiva de les estructures. Parets de blocs de pedra de la terra unides amb fang.
- Tècnica adequada de consolidació.

L'actuació de consolidació al castell de Sant Joan partia de diverses consideracions sobre la conservació de les estructures. Per una banda calia actuar de manera que les estructures adquirissin consistència per frenar la seva destrucció. Era necessari reforçar les estructures, sense aixecar paret i conservant l'aparença que tenien un cop posades al descobert. Es volia evitar fer parets rectes i noves que li restessin l'aspecte de construcció antiga.

El primer pas previ a l'inici de l'actuació va consistir en fotografiar cadascun dels murs per tenir documentat el seu estat de conservació. A banda de la

utilitat documental també es pretenia tenir una referència gràfica per mantenir l'aspecte original del estructura.

El segon pas va ser una neteja intensa de les estructures. Aquest procediment va requerir molt més temps del previst. Els murs presentaven un avançat estat de degradació amb grans quantitats de terra i blocs de pedra sobreposats. Tot i que en aquest tipus d'estructura només cal reforçar les dues primeres filades superiors, les estructures del castell de Sant Joan estaven afectats en totes les filades que les formaven. Alguns, fins i tot, estaven inclinats amb el perill d'enderroc. Aquestes anomalies es donaven bàsicament en els murs fets amb terra donat la seva menor consistència.

Les filades afectades calia desmuntar-les bloc a bloc. Es va netejar aquestes filades de la terra que unia els blocs i al mateix temps eliminar, arreïls, fragments de ceràmica i altres elements. El següent pas va ser substituir la terra per morter amb la intenció de subjectar i donar solidesa a l'estructura. Per tant es van tornar a col·locar cadascun dels blocs extrets anteriorment.

Per evitar grans contrastos entre l'estat original dels murs i l'actuació moderna es va optar per dos tipus de procediment. Per una banda, en una part de les estructures es va tintar el morter amb un color terra. Tot i que els primers dies, després de la consolidació el color dels tint sol ressaltar molt, el pas del temps va donant a l'estructura un aspecte d'antiguitat amb molt bons resultats. Un segon procediment va consistir en elaborar fang i col·locar-lo entremig dels encaixos deixat pels blocs tapant el morter. Aquest segon procediment dona millors resultats donant a l'estructura un aspecte molt més natural i molt més similar a l'original. La utilització d'un o altre procediment ve condicionat sempre per l'estat de la estructura tot i que ens decantem pel segon, que ens han donat molt més bons resultats. Aquest procediment és molt útil alhora de consolidar estructures d'època ibèrica.

Un segon tipus d'estructura existent al Castell de Sant Joan el representen els murs construïts amb morter com, per exemple, els murs 3 i 17. En aquest cas el procediment és similar però solen presentar menys dificultats degut a

que són els que presenten més consistència. Així ha passat amb les estructures d'aquest jaciment. Els passos i filosofia a seguir ha estat molt semblant, posant sempre molta atenció a donar un aspecte a l'estructura similar a la que tenia un cop excavada. El cas dels murs amb morter blanc suposa que el morter elaborat nou sol contrastar amb el vell degut a que presenta un color molt blanc. La solució es fer servir terra fosca del jaciment, o bé deixar que el temps faci el seu efecte tal i com hem fet amb les estructures del Castell de Sant Joan. El fet de ser estructures exposades a l'aire lliure fa que el morter vagi agafant poc a poc un aspecte antic amb resultats notables i efectius.

6. CONCLUSIONS

L'actuació realitzada al Castell de Sant Joan, doncs, ha permès els objectius fixats. S'ha evitat l'enderrocament de les estructures. S'ha frenat la degradació que estaven patint i se'ls hi ha donat una consistència que els protegeix de les inclemències meteorològiques i altres efectes com el pas humà per la zona.

S'ha volgut deixar les estructures tal i com ens han arribat en l'actualitat sense fer créixer filades. En tot cas, el fet de modificar l'aspecte d'aquests murs s'hauria de plantejar en una futura restauració i adequació global.

Un aspecte en el que s'ha posat un fort èmfasi és el de tenir cura de l'aspecte original de les estructures. Degut a que els murs presentaven uns paraments de blocs units amb fang, s'ha volgut mantenir el mateix aspecte. Així, tot i que les filades estan reforçades amb morter aquest no queda vist ja que queda tapat per fang sobreposat. Així, no hi ha contrastos entre les filades consolidades i les que no ho estan. Aquesta tècnica és molt recomanable per estructures arqueològiques on l'element que lliga els blocs és el fang. Així últimament hem aplicat aquests criteris a consolidacions realitzades a jaciments com el de Mas Carbotí (Tossa de Mar, la Selva), Sant Sebastià de la Guarda (Palafrugell, Baix Empordà), Castell de Sant Joan, (Lloret de Mar) o el Castell de Bufalaranya (Alt Empordà). Els resultats han estat molt interessants i

satisfactoris ja que dona a l'estructura una naturalitat que imita l'aspecte original i evita contrastos innecessaris, mantenint una fidelitat a l'aspecte real.

En general les tasques de consolidació, si es fan amb cura, ajuda per una banda, a reforçar les estructures arqueològiques i a evitar el deteriorament. També, per altra banda, millora l'aspecte visual d'un jaciment ja que dona la impressió d'unes restes antigues que un cop excavades estan ben preservades.

7.BIBLIOGRAFIA

LLINÀS, J., MERINO, J. MONTALBÁN, C. El segle XIV al castell de Sant Joan (Lloret de Mar, la Selva). Actes del II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya, St. Cugat del Vallés, 2001.

LLINÀS, J., MERINO, J. MONTALBÁN, C. El Castell de Sant Joan (Lloret de Mar, La Selva). Sisenes Jornades d'Arqueologia de les comarques de Girona, Sant Joan de les Abadesses. 2002. p.331-337.

ROJAS, A., JIMÉNEZ, M^ªF. Consolidació de les estructures arqueològiques del Castell de Sant Joan (Lloret de Mar). Sisenes Jornades d'Arqueologia de les comarques de Girona, Sant Joan de les Abadesses. 2002. p.471-472.

satisfactoris ja que dona a l'estructura una naturalitat que imita l'aspecte original i evita contrastos innecessaris, mantenint una fidelitat a l'aspecte real.

En general les tasques de consolidació, si es fan amb cura, ajuda per una banda, a reforçar les estructures arqueològiques i a evitar el deteriorament. També, per altra banda, millora l'aspecte visual d'un jaciment ja que dona la impressió d'unes restes antigues que un cop excavades estan ben preservades.

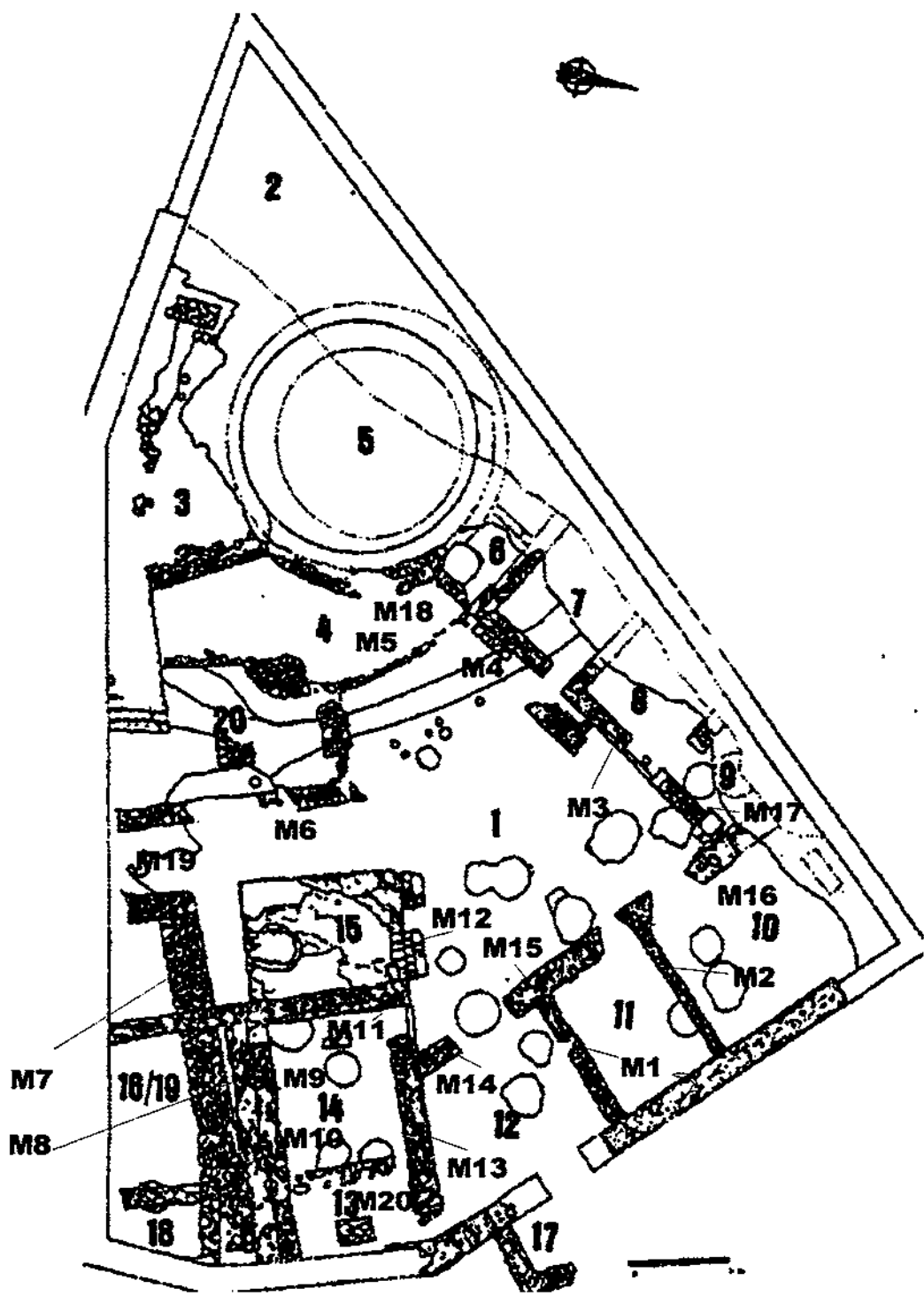
7.BIBLIOGRAFIA

LLINÀS, J., MERINO, J. MONTALBÁN, C. El segle XIV al castell de Sant Joan (Lloret de Mar, la Selva). Actes del II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya, St. Cugat del Vallés, 2001.

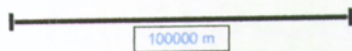
LLINÀS, J., MERINO, J. MONTALBÁN, C. El Castell de Sant Joan (Lloret de Mar, La Selva). Sisenes Jornades d'Arqueologia de les comarques de Girona, Sant Joan de les Abadesses. 2002. p.331-337.

ROJAS, A., JIMÉNEZ, M^ªF. Consolidació de les estructures arqueològiques del Castell de Sant Joan (Lloret de Mar). Sisenes Jornades d'Arqueologia de les comarques de Girona, Sant Joan de les Abadesses. 2002. p.471-472.

8. PLANIMETRIA



Planta del Castell de Sant Joan.



Situació del Castell de Sant Joan dins del context del territori català.

9.FOTOGRAFIA



1



2



3



4



5



6



7



8



9



10



11



12



13



14



15



16



17



18



19



20



21



22

23

10.INDEX DE FOTOGRAFIES

Número de Fotografia	Descripció
1	Mur 16. Estat de conservació anterior a l'actuació de consolidació.
2	Angle format pels murs 1 i 15. Blocs de pedra desplaçats i sense subjecció. Aspecte amb anterioritat a la consolidació.
3	Mur 1. Aspecte amb anterioritat a la consolidació. Blocs mal subjectats amb freqüents desprendiments.
4	Mur 1 consolidat. Conserva l'aspecte original de l'estructura però està reforçat presentant un aspecte sòlid.
5	Mur 13. Estructura amb la línia de blocs superior molt deteriorada. Imatge que presentava en els dies previs a la consolidació.
6	Mur 13. Amb posterioritat a la consolidació
7	Mur 3. Aspecte de la estructura abans de la consolidació.
8	Mur 3. Imatge del mur després de la consolidació.
9	Mur 17 amb l'aspecte que oferia els dies anteriors a la consolidació.
10	Mur 17 després de ser consolidat.
11	Murs 9 i 10. Aspecte que oferien les estructures abans de l'actuació.
12	Murs 9 i 10 després de la consolidació.
13	Mur 8 consolidat.
14	Estructura 5 consolidada.
15	Mur 6 consolidat. Presenta un aspecte molt natural respectant la imatge original.
16	Vista de les estructures 5 i 18 consolidades.
17	Estructura 19.
18	Extrem del mur 11 consolidat.
19	Estructura número 12 que forma part d'una cisterna del castell.
20	Estructura 20 consolidada.

21	Mur 1 consolidat.
22	Mur 20.